

Vállalkozó civilek – a közösség katalizátorai

Dr. Bucher Eszter és Dr. Boros Julianna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Elméleti háttér

A társadalmi vállalkozások közérdekű, szociális vagy társadalmi célt/okat szolgálnak, nyereségüket elsősorban e cél elérése érdekében forgatják vissza az alap tevékenységükbe, működésük a részvételi demokrácián alapul. (Tóth, 2011, Fekete és mtsai, 2017, Huszák, 2018, Péter, 2018, Bucher, 2020) Ezek a vállalkozások a civil és a for-profit szektor határán helyezkednek el, ezért sok esetben a két szektor erősségeit tudják innovatív módon a közösségek fejlődése érdekében kamatoztatni. (Bucher, 2019) Tulajdonságaik révén a társadalmi, közösségi és gazdasági szükségletek együttes kielégítésére alkalmasak. (Huszák, 2018, Bucher 2019)

A társadalmi vállalkozások két alapvető modelljét határolhatjuk el Magyarországon: amerikai és európai megközelítés

Amerikai társadalmi vállalkozás modell :E modell szerint a társadalmi vállalkozás az üzleti szektor és a nonprofit szektor metszetében helyezkedik el. Ez a felfogás azonos a NESsT felfogásával, ami hangsúlyozza, hogy „a társadalmi vállalkozások alapelve az a kettős optimalizálás, mely gazdasági és társadalmi célok összehangolását, egyensúlyban tartását jelenti”, és ez az összhang az ún. hibrid formában valósul meg (Tóth et al. 2011: 6).

Európai társadalmi vállalkozás modell : Az európai társadalmi vállalkozás modellben a társadalmi vállalkozás három dimenziója jelenik meg: a társadalmi, a vállalkozási és az irányítási dimenzió. A szervezeti formát tekintve ez a modell kevésbé megengedő. Bár for-profit üzleti vállalkozást is megenged, a sajátos irányítási kritérium miatt csak a szociális szövetkezetek jelenhetnek meg a nonprofit szervezetek mellett. (OFA 2017:61)

A társadalmi vállalkozások szervezeti formái Magyarországon Szövetkezetek

A szövetkezet az egyik legrégebbi szerveződési forma. Szövetkezetet gazdasági és más társadalmi szükségletei kielégítésének elősegítésére hozhatnak létre. Ennek érdekében a szövetkezet vállalkozási és egyéb kategóriaként megjelölt tevékenységet folytathat. Társadalmi szükségletként elsősorban a tagok kulturális, oktatási, egészségügyi, szociális igényeit kell érteni.

Szociális szövetkezet

Szociális szövetkezetek alapítására 2006-tól lehetséges hazánkban. Szorosan kapcsolódik a társadalmi vállalkozások eszméjéhez, annak egyik megtestesítője. Legfontosabb társadalmi funkcióik között szerepel a társadalom egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális és/vagy gazdasági helyzetének előmozdítása jelenik meg. E mellett kiemelt céljuk, hogy munkaalkalmat teremtsenek munkanélküli és hátrányos helyzetű személyeknek. Működésük és irányításuk is demokratikus.

Alapítványok és egyesületek

Az egyesületek és alapítványok üzleti tevékenységet kiegészítő jelleggel folytathatnak, gazdasági tevékenység végzésére nem alapíthatók. Ebben az esetben a tevékenységüknek kapcsolatban kell lenniük fő céljukkal.

Nonprofit gazdasági társaságok

A nonprofit gazdasági társaságot társadalmi közös szükséglet kielégítésének céljából végzett közös gazdasági tevékenység folytatására hozzák létre. Tagjai vagyoni hozzájárulásukkal alapítják. Az üzleti vállalkozások speciális típusaként foghatók fel, ebből kifolyólag a fontos társadalmi funkciókat betöltő és célokat követő szervezetek.

Gazdasági társaságok

A társadalmi vállalkozások for-profit, azaz üzleti alapon is működtethetők, annak ellenére, hogy alapvetően a szociális gazdasághoz és a nonprofit szektorhoz kapcsolódóan értelmezik és jellemzik őket.

Társadalmi vállalkozás új fogalomként jelent meg, azonban nincs egységes definíciója, de a különféle megközelítéseket ötvöző meghatározás az Európai Bizottságtól származik. Társadalmi vállalkozáson olyan formát értünk (OFA 2017):

- amelyben közérdekű, szociális vagy társadalmi cél szolgál a gyakran magas szintű szociális innovációban megnyilvánuló kereskedelmi tevékenység;
- amelynek nyereségét elsősorban e szociális cél elérése érdekében forgatják vissza az alap tevékenységükbe;
- amelynek működése a részvételi demokrácián alapul. Az újonnan megjelenő társadalmi és gazdasági problémák ráirányították a figyelmet, hogy a fenntartható fejlődéshez új típusú együttműködésekre van szükség.

A kutatás célja, hogy ismereteket szerezzünk a társadalmi vállalkozások innovatív tevékenységeiről, szervezeti formáiról Magyarországon. Továbbá bemutatásra kerüljenek gyakorlatban működő társadalmi vállalkozások.

Kutatói kérdések, hipotézisek

Milyen szervezeti formái vannak a társadalmi vállalkozásoknak Magyarországon?

Milyen társadalmi vállalkozásokat ismerünk a gyakorlatban Magyarországon?

KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Társadalmi vállalkozások a gyakorlatban

Az **OLAJTŐ SZOCIÁLIS SZÖVETKEZET** jó példája annak, hogy megfelelő vállalkozó szellem és támogatás mellett egy olyan hátrányos helyzetű kistéleplésen, mint az ormánsági Kísszentmártonon is van lehetőség a kitörésre, egy sikeres társadalmi vállalkozás létrehozására és fejlesztésére. A szövetkezet helyi alapanyagokból, helyi munkaerőt alkalmazva állít elő hidegen sajtolt olajokat.

A **KÓSTOLDA** nevű cigány éttermet 2015-ben nyitotta a Színes Gyöngyök Egyesület. Kezdetben autentikus cigány ételeket kínáló lakásétterem mára új kapukat nyitott Pécs sétálóutcájában is. A pécsi Színes Gyöngyök Egyesület, mely 2004-ben azzal a céllal alakult, hogy segítse a roma nőket a családi és társadalmi szerepeik megerősítésében mára a társadalmi integrációt és az egyenlőtlenségek csökkentését segíti elő a gasztronómia segítségével. A szociális szövetkezetként működtetett közösségi főzés amellett, hogy foglalkoztatja a hátrányos helyzetű roma nőket és segíti a munkaerőpiaci reintegrációjukat, híd szerepet tölt be a romák és a nem romák között.

Az 1997-ben alapított **KÉK MADÁR ALAPÍTVÁNY** a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű csoportok, a fogyatékos emberek, valamint a kisgyerekes, gyereknevelés miatt a munkából kieső családtagok munkalehetőségeinek megteremtésére törekszik. Számos képzéssel, átképzéssel, tanácsadással, munkaerőpiaci tréninggel teszik ezt. Azért hogy a céljaikat megvalósítsák 2007-ben létrehozták és a mai napig sikeresen működtetik az Ízlelő Családbarát éttermet. Ahol kizárólag fogyatékos, megváltozott munkaképességű, illetve tanulásában akadályozott embereket foglalkoztatnak.

A 2010-ben alapított **GOLD CONSULTING SZOCIÁLIS SZÖVETKEZET** munkanélküliek, illetve a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetűek számára nyújt hasznos képzéseket, munkahelyet teremt és mindezt a környezettudatosság elvén teszi. A szövetkezet által működtetett varrodában a jól képzett varrónők mellett a megváltozott munkaképességű emberek is részt vesznek a termelésben, amely során lehetővé válik egymás képességeinek a megismerése, a hátrányok és távolságok leküzdése. **A HELYBŐL FINOMAT SZÖVETKEZETI EGYÜTTMŰKÖDÉS** tevékenysége azért példaértékű, mert rájött arra, hogy egyedül kevés ahhoz, hogy gazdaságilag fenntartható legyen, ahhoz hogy sikeresen tudjon működni, szövetkeznie kell más gazdasági szereplőkkel. A vállalkozás 2015-ben kezdeményezte egy helyi nonprofit vállalkozások együttműködésének létrehozását. Így alakult meg a Helyből Finomat Szövetkezeti Együttműködés, mely hat település - Magyarhertelend, Márok, Magyarbóly, Palkonya Egerág és Orfú - szociális szövetkezeteiből alakult meg. Az összefogás pályázati pénz támogatásával felvett egy olyan szakértőt, aki szervezi, értékesíti és irányítja működésüket. A szövetségük sikeressége a sokszínűségükben és az együttműködésükben rejlik.